וזו באה בפני עצמה ומעידה. תימה בין לרב הונא בין לרב חסדא דהמיגיהו לבתראי דמיגו דלי בעי הוי מזמי להו ליכא דלמיגיהו לקמאי דגזלינהו לחזמן פן יחזמו גם הם וגלאה לי דמיגו במקום עדים לא אמרינן ב) (ועוד) דמיגו לא יוכל לסייעם יותר משני עדים ואפילו היו עמהן ק' עדים אין נאמנין דתרי כמאה ועוד אומר ר"י דלא שייך מיגו (ו) דאין דעת שניהם שוה ומה שילגה זה לטעון לא יטעון זה: **ורב** נחמן ברב הונא. תימה דבפרק ב' דכתובות (דף יט:) תניא שנים שהיו מתומין על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו (ז) שכתב ידם הוא אבל קטנים או פסולי עדות או אנוסים היו אם כתב ידם יולא ממקום אחר אין נאמנין ופריך ומנגדי ביה בשטרא תרי ותרי גינהו ומסיק התם ח) (כרב) נאמן דלא מנגדינן בשטרא ואוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ואמאי לא מנגדינן ביה והא סבירא ליה הכא כרב הונא דכשרים הם לעדות אחרת דמוקמינן להו אחזקת כשרות והתם (ח) בעדות אחרת דמי דהא אין מכחישים אלו את המתומים בזאת המלוה שהיו אומרים אין חייב לו כלום אלא שאמרו אינכם נאמנים בדבר זה דפסולים הייתם והוה לן למימר דנאמנים כמו הכא דכשרים אף על גב דאלו מכחישים אותם ופוסלים ואומנין אומן כשאר פסולים לכל דבר עדות ואומר ר"י דכי אמרו קטנים היו ליכא לאוקמינהו אחזקייהו וכן אנוסים נמי לא מפקי להו אחזקת כשרות דאמרינן אנוסים היו מחמת נפשות ופסולי עדות היו אינא למימר כגון שפוסלים אותן משגולדו שאומרים קרובים היו ועכשיו נתרחקו ט): **ורבא** כרב חסדא. ואם תאמר אם כן אמאי תשיב רבא במרובה (ב"ק דף עב: ושם ד"ה אין) וכפ' זה בורר (פנהדרין דף כז. ושם ד"ה אין) עד זומם מידום הוא ואין לך בו אלא משעת מידומו והלא מה שהוא נפסל אינו מידום דהא מן הדין היה להיות נשביעין פסולים כמו בשני כתי עדים המכחישות זו את זו ל"ל דלא הוי מידום אלא מה שהמזימין כשרים ואומר ר"י דרבא דאמר מידום הוא לא הוי אלא לפי המסקנא דאמאי שפיר כרב הונא:

אנן אחתינן ליה אנן מסקינן ליה. ואם היה אותו דלית ליה חזקת אבהתיה מוחזק אמילה אמאי שפיר אחתינן ומסקינן שנעמידה בידו כאשר היה בתחלה ואפילו לא היה מוחזק לא זה ולא זה מאי לפרש אחתינא ליה לאתה לזה ומסקינא ליה שנוציאנה מידו ויהא דין כל דאלים גבר. ר"י: **ואם** נישת לא תצא. בפ"ב דכתובות (דף כב: ושם ד"ה כגון) מוקי כשנישת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי ושאדא ליכא כדפי' התם: **אבל** נישת ואח"כ באו עדים הרי זו לא תצא. וטעמא משום זילותא דבי דינא וקשה לרשב"ם דעל כרחך לאו טעמא משום זילותא דבי דינא הוא דאם כן אפילו לא נשאת אלא התירוה לינשא תנשא כדמשמע בכל הסוגיא דליכא זילותא אפילו לא נעשה מעשה וכ"ת דאין ה"נ ונשאת דקאמר היינו שהתירוה לינשא ושוב לא תצא מהיתרה הראשון דבאו עדים ואח"כ נשאת לא מצי לפרושי התירוה לינשא אלא נשאת ממש וע"כ טעמא דמספיקא לא מפקי לה מבעל ולא משום זילותא וי"ל לעולם טעמא משום זילותא ודוקא כשנשאת ואח"כ באו עדים ליכא זילותא דבי דינא שכבר נאסרה לכל העולם כיון שנשאת ונצא מה שחוזרין לאסרה לעד שנשאת לו אין חוזרין אלא בעבורו אבל אם באו עדים קודם שנשאת ליכא זילותא דעל כרחך צריכין לחזור מהיתרה הראשון כדי לאסרה לכל העולם הלכך ליכא זילותא אם אוסרים אותה נמי לעדיה. ר"י: והאמר

א"ר אלעזר אימתי. אין מעלין ע"פ עד אחד בזמן שיש על הכהן עוררין עדים הפוסלים אותו דתמפרש בסמוך. ולפרש דברי ר' יהודה בא ולא לחלוק עליו: **אבל אין עליו עוררים.** אלא קול פסול בעלמא דתמפרש לקמיה [שם] מעלין ע"פ עד אחד שמכחיש את הקול: **רשב"ג היינו ר' אלעזר.** דהא ודאי במקום שיש עוררין עליו לא אמר רשב"ג דליהוי חד נאמן וכי אמר מעלין במקום שאין עוררין קאמר: **ערער חד ליכא ביניהו.** והא דקתני בזמן שיש עליו עוררין היינו עד אחד הפוסלו ומכחיש עד אחד המכשירו: **דרבי אלעזר סבר ערער חד.** הוי ערער ואין עד אחד נאמן עליו להכשירו:

ורשב"ג

באבהתא מי אתכחש לימא רבא ורב נחמן בפלוגתא דרב הונא ורב חסדא קמיפלגי ל) דאיתמר ב' כתי עדים המכחישות זו את זו אמר רב הונא א) זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה ורב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי למה לי לימא רב נחמן דאמר כרב הונא ורבא כרב חסדא (ג) אליבא דרב חסדא כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דרב הונא רב נחמן כרב הונא ורבא עד כאן לא קאמר רב הונא אלא לעדות אחרת אבל לאותה עדות לא הדר אייתי סהדי דאבהתיה היא אמר רב נחמן ב) אנן אחתיניה אנן מסקינן ליה לזילותא דבי דינא לא חיישינן מתיב רבא ואיתימא רבי זעירא ג) שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם ברבי יוסי אומר ד) תצא אמר ר' מנחם בר' יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים הרי זו לא תצא א"ל אנא סברי למעבד עובדא השתא דאותיבתן את ואותבן רב המנונא בסוריא לא עבדינן בה עובדא נפק עבד עובדא מאן דחזא סבר טעותא היא בידיה ולא היא אלא משום ג) דתליא באשלי דברבי ה) דתנן רבי יהודה אומר ו) אין מעלין לכהונה על פי עד אחד אמר ר' אלעזר אימתי (ז) במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה על פי עד אחד רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' שמעון בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ עד אחד רשב"ג היינו ר' אלעזר וכי תימא ערער חד איכא בינייהו רבי אלעזר סבר ערער חד

ורשב"ג

הואיל ועדות שניהם שוה: **לזילותא דבי דינא.** שמא יגלגלו הבריות על ב"ד על שסותרין את דייניהם ודמי לחוכא ואיטולא: **שנים אומרים מת.** אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו שנים ואמרו לה מת בעלך ושנים אומרים לא מת א"נ שנים אומרים נתגרשה בחיי בעלה ואינה זקוקה ליבם ושנים אומרים לא נתגרשה וזקוקה ליבם א"נ כגון (ז) שהיה בעלה קיים ובאין להתירה לאחר הרי זו לא תנשא לאותו אחר אלא אם כן נשאת לאותו אחר. דבעבד אין לכתחלה לא. ובפרק האשה שנתארמלה ט) פרכינן מכדי תרי ותרי גינהו הכא עליה באשה אלו קאי ומשני אמר רב אשה כגון שנישת לאחד מעדיה ותו פרכינן היא גופה באשה אלו קיימא ומשני באומרת ברי לי שמת בעלי: **בזמן שבאו עדים.** האחרונים שאמרו לא מת ולאח"כ נישת לפיכך תנא שהרי באיסור נשאת שאילו שאלה מב"ד היו אומרין לה לינשא: **אבל אם נשאת.** על פי עדי מיתה שהתירוה בית דין לינשא ואחר כך באו עדים שהוא קיים לא תנא דמייתינן לזילותא דבי דינא ובקשה לרב נחמן: **למעבד עובדא.** דמתחיין ליה ומסקינן ליה ולא ניחוש לזילותא דבי דינא: **דאותיבתן.** השיבותני מבריתא זו: **ואותבן רב המנונא.** השיב לו כמו כן מהא ברייתא דר' מנחם ורבנן: **נפק עבד.** רב נחמן עובדא ולא חש לזילותא דבי דינא: **טעותא היא בידיה.** שלא נזכר מהך ברייתא דלעיל ועוד דאמר לא עבדינן בה עובדא: **דתליא באשלי דברבי.** רבי יהודה ור' אלעזר ור' שמעון ב"ג כולהו סברי להו דלא חייסינן לזילותא דבי דינא כדתמרת רב אשי במסקנא [לב.]: **אין מעלין לכהונה.** לאחזיק אדם בכהן לאכול בתרומה ולעבוד עבודה ולישא את כפיו על פי עד אחד המעידו שהוא כהן כדתמרת ר' אלעזר לקמיה [בשמעתין]: עד אחד המעידו שהוא כהן כדתמרת ר' אלעזר לקמיה [בשמעתין]:

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פכ"ג מהל' עדות הלכה ח סמג עשין קי טוש"ע מ"מ סי' לח סעיף ח:

ל ב מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הל' ה סמג עשין נה טוש"ע מ"מ סי' קמו סעיף כג:

לא ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף ג וסי' יח סעיף מב וע"ש:

לב ד מיי' פ"ב מהלכות מיקוה ביאה הלכה ד טוש"ע אה"ע סי' ג סעיף ח כ ג:

רבינו גרשום

באבהתי לא איתכחוש. להכי אוקמה נכסי בחזקת אבהתא דהאי: [ב' כתי עדי"] המכחישות זו את זו. בעדות אחת: אמר רב הונא. אע"ג דבהאי עדות מוכחשות הן זו באה בפני עצמה בעדות אחרת ומעידה וכשירה משום דלא ידעי איזו כת משקרא ולהכי אידך כת נמי באה בפני עצמה ומעידה וכשירה אבל תרוייהו כחדא לא מצי למיתי משום דאיכא למימר דחדא מינייהו מוכחשת היא ורב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי למה לי הואיל דאתכחשא חדא מינייהו בחזקת מוכחשין ניהנו תרוייהו ולא מצי לאסהדוי נמי בעדות אחרת דממ"נ חדא מנייהו פסולה היא: נימא רב נחמן דאמר. נהי דאיתכחוש באכילה באבהתא מי מתכחש ומצי לאסהדוי על אבהתא ס"ל כדרב הונא דהכי נמי אמר רב הונא אע"ג דאיתכחשא בהאי עדות זו באה בפני עצמה ומעידה משום דליכא למיקם עלה דמילתא מאן מוכחשין וה"נ אידך: ורבא. דאמר שזו עדות מוכחשת ס"ל כרב חסדא: אליבא דרב חסדא כ"ע לא פליגי. דאפי' רב נחמן מודי דכיון דרב חסדא פוסלו לכל עדיות אע"ג דבחד עדות מכחשי אהדדי בשאר עדיות דעלמא לא מכחשי כ"ש דס"ל לרב חסדא דהיכא דמכחשי באותו עדות במקצת באכילתה בלבד דהם מוכחשין נמי לאבהתי ולא מוקמ' נכסי בחזקת אבהתא: כי פליגי. רב נחמן ורבא: אליבא דרב הונא. דאמר זו באה בפני עצמה ומעידה הזו באה בפני עצמה ומעידה רב נחמן דאמר נהי דאתכחוש באכילה באבהתא מי מכחשא ס"ל כרב הונא הואיל דליכא למיקם עלה דמילתא מאן מוכחשין: ורבא אמר לך כו' אבל באותה עדות לא מהימנא כלל: הדר אייתי אידך סהדי נמי דשל אבהתי הוי דהשתא מיתכחשי כולה עדות אמר רב נחמן אנן אחתינה לההוא דאייתי מעיקרא סהדי דהוי דאבהתי ונטלנו ניכסי מהאי דהוי מוחזק בהו ויהכינהו ליה וכיון דהדר אידך ואייתי סהדי דאבהתיה הואי סלקין להא דיהיבנא ליה ומהדרי להו להאי ולזילותא דבי דינא דיהבי להאי בתחלה והדר יהבי לאידך לא חיישינן דנדאי אנן אחתינן ליה ואנן מסקינן ליה: שנים אומרים מת בעל. במדינת הים: ושנים אומרים לא נתגרשה. שאותן עדים עמנו היו באותה שעה: בזמן שבאו עדים נמי אמרו שלא מת ואחר כך נשאת לבעל הואיל דהני מכחשי הני בדין הוא שתצא דמחמר' גבי אשת איש [אבל] נשאת על פי שנים

מסורת הש"ס

א) שבועות דף מז:. ב) כתובות דף כב: יבמות דף פח:. ג) [בילה כו. ע"ז ז:]. ד) כתובות דף כג:. ה) [בשאר רש"ס]. ו) ל"ל רב חסדא אמר. ז) ל"ל ואוקי. הגהות ומדופיס. ח) רש"ל. ט) [כתובות כב:]. י) רש"ל מ"ז. כ) [ל"ל רב]. ל) [וע"ע תוס' כתובות כ. ד"ה אלא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורבא כרב חסדא לא אליבא דרב חסדא וכו' וכנא אמר לך עד כאן לא קאמר רב הונא התם אלא: (ב) שם אימתי בזמן שיש עליו עוררין אבל אין עליו עוררין מעלין כל"ל: (ג) רשב"ם ד"ה המכחישות וכו' כגון שהעידו שנים פלוני לוה: (ד) ד"ה אמר רב חסדא וכו' ולא יעידו עוד בשום עדות: (ה) ד"ה שנים וכו' ל"נ כגון שעדיין בעלה קיים: (ו) תוס' ד"ה חו באה וכו' אלא באדם אחד אבל בשנים לא שייך מיגו אלא דלין דעת שניהם שוה: (ז) ד"ה וכ נחמן וכו' ואמרו ידענו שכתב ידם הוא זה אבל קטנים היו או אנוסים: (ח) בא"ד והתם נמי בעדות אחרת דמי:

מוסף רש"י

ב' כתי עדים המכחישות זו את זו. שנים אומרים כרב ושנים אומרים לא הרב (שבועות מז:). זו באה בפני עצמה ומעידה. בעדות אחרת, וזו זו, ואע"פ שהאחת פסולה אין לך לפסול לא זו ולא זו, הואיל ואין יודע מאיזה מהן פסולה, אבל אחד מכת זו ואחד מכת זו אין נאמנין בעדות אחת, דמה נפסל אחד מהן פסול, והיינו דנקט ביה הלי ליגנא באה בפני עצמה ומעידה (שם). בהדי סהדי שקרי למה לי. הואיל והאחת פסולה אין לאחת מהן נאמנת לשום עדות (שם). באשלי דברבי. האגלים גדולים וגפיס שקצין לינתן, כלומר חכמים גדולים שמרחיב ואין נותן לגבול דברייסה (ביצה כז:). תנלים עניים וחזקים, ר"ל גמלינות גדולות כמו (בראשית כא) ויגדל הגלד (שם ז:). רשב"ג היינו ר' אלעזר. דהא ודאי במקום שיש עוררין לא אמר ר"ש לדיהוי חד נאמן, וכי אמר מעלין במקום שאין עוררין קאמר (כתובות כו:). ערער חד. הוי ערער ואין אחד נאמן עליו להכשירו (שם).

רבינו גרשום (המשך)

שאמרו שמת ואחר כך באו עדים שלא מת הרי זו לא תצא דחיישינן לזילותא דבי דינא שהשיאוה על פי שנים שאמרו שמת וקשיא לרב נחמן: א"ל. רב נחמן: נפק ר' נחמן ועבד עובדא דלא חש לזילותא דבי דינא מאן דחזא דעבד עובדא סבר דטעות הוא בידיה משום דמוקשה ועומד הוא: באשלי דברבי. דסברי דלא חיישינן לזילותא דבי דינא: אין מעלין לכהונה על פי עד אחד. לחלוק לו תרומה: שיש עוררין עליו. בקול ולא בעדות שהוא בן גרושה ובן חלוצה: רשב"ג היינו ר' אלעזר. דבמקום שיש עוררין לא קאמר רשב"ג דמעלין אלא במקום שאין עוררין. ו) דר' אלעזר סבר מעלין והליכא דאיכא עורר חד אין מעלין ורשב"ג סבר עד דאיכא ערער תרי:

ו) ל"ל ערער חד ליכא ביניייהו דר"ל סבר דלפ ליכא רק עורר חד ג"כ אין מעלין וכו':

ורשב"ג סבר ערער תרי. בעינן אבל במקום ערער אחד הוי עד אחד נאמן להכשירו: **והא אמר ר' יוחנן. לא מיתפרש היכא קאי: ונפק עליה קלא.** קול בעלמא ולא עדות: **ואחתיניה.** מן הכהונה על שיבדקו את הדבר שמעלה היא בכהונה. וכל זה יתור לשון הוא בלא צורך דבלא קול נמי מיתוקמא שמעתתא שפיר בעד אחד מכשיר מעיקרא ועד אחד בסוף ושניים עדים עוררים בינתים כדמפרש ואזיל אלא משום הכי נקט ליה דבעי למימר ואתא עד אחד ואמר דכהן גמור הוא ואסקיניה דלמאי אתא עד אחד להכשירו אלא אם כן יצא עליו פסלות קודם לכן: **ואסקיניה.** דבמקום קול הוי עד אחד מהימן: **ואחתיניה.** דאחד במקום שנים אין דבריו כלום: **ואתא עד אחד.** לבסוף ואמר דכהן גמור הוא והוו להו שנים מכשירין: **ודכולי עלמא.** בין רבי אלעזר בין רשב"ג מצרפין עדים המעידים זה שלא בפני זה בשאר עדיות וה"נ יש לנו לצרף מן הדין עד ראשון ועד אחרון המכשירין ובכשירו לזה אם לא מפני זלזולא דבי דינא כדמפרש ואזיל: **דרבי אלעזר סבר כיון דאחתיניה.** על פי ב' עוררין ובדין הורדנוהו דבכל מקום האמינה תורה שנים מו לא ליסקי ליה על פי עד אחד זה השני אף על פי שיש לצרפו עם הראשון ולהכשירו לזה דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דכשרות קמייתא דהוה מוחזק לן באבוה דכהן הוא וגם הכשרנוהו תחלה על פי עד אחד קודם שבאו עוררין: **דחיישינן לזילותא דבי דינא.** שהורידוהו על פי עוררין ועכשיו (ב) יעלו ויבטלו דבריהם. והכי קאמר ר' אלעזר אימתי אין מעלין ע"פ עד אחד הבא לבסוף בזמן שיש עליו עוררין שנים הפוסלין אותו הלכך לא מהני עד שני הבא לבסוף להכשירו להצטרף עם הראשון המכשיר דאע"ג דאיכא למימר אוקי תרי מכשירין לבהדי תרי פוסלין ואוקי גברא אחזקיה ויהיה כשר אפי' הכי לא מסקינן ליה משום זילותא דבי דינא. והאי דאסקינהו מעיקרא על פי עד אחד הבא להשביח הקול לאו זילותא דבי דינא הוא דמאי דאחתיניה בשביל קול בעלמא הוא וכדי לחזור ולהעלותו אחר שיבדקו הדבר הורדנוהו הלכך כי הדר מסקי ליה ליכא זילותא אבל כשהורדנוהו על פי עדים מן הדין הורדנוהו וכי הדר מסקי ליכא זילותא: **ואלו מסקינן ליה.** ואי קשיא תרי ותרי נינהו ואמאי מסקינן ליה והא הוי ספק תריץ אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמיה אחזקיה קמייתא דאסקינהו על פי עד ראשון שהיה נאמן דהא אכתי אין עוררין דקול לאו עוררין הוא: **אי הכי.** דר' אלעזר חיש לזילותא דבי דינא: **מאי איריא.** עד הבא לבסוף דהתם אין מעלין משום זילותא כדקתני מתני' אין מעלין על פי עד אחד בזמן שיש עליו עוררין הא על פי שנים מעלין אפילו תרי אתו בהדי הדדי נמי בפעם שניה לרבי אלעזר לא מסקינן ליה: **אלא אמר רב אשי דכולי עלמא כו'.** והיינו אשלי דברבי דלעיל [לא.]: **והכא בצלרף עדותן קא מיפלגי.** לר' אלעזר אין מצרפין עד אחרון עם הראשון הואיל ולא העידו שניהם כאחד כרבנן דפליגי אדרבי נתן אבל אם באו שניהם ביחד הוה מסקינן ליה ומוקמינן ליה אחזקיה קמייתא דמוחזק לן באבוה דכהן הוא ולזילותא לא חיישינן ורשב"ג כר' נתן: **דרבי נתן.** ר' נתן ורבנן: **דרבנן אין עדותן מצטרפת.** אין צריך כאן בהאי מחלוקת דרבי יהושע בן קרחה ורבנן אלא כך היא גרייתא שלימה בשילהי זה בורר [סנהדרין נ.] ומשום גברא דקיבל נקט רישא: **עד שיראו שניהם כאחד.** את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הודה לו עליו: **אפי' בזה אחר זה.** אחד אומר ביום ראשון לוה פלוני מפלוני מנה ואחד אומר ביום שני ראיתיו גם אני שלוה ממנו דמ"מ אמנה קא מסהדי. ות"ק סבר אמנה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי וה"ל לגבי מנה תני עדות וטעמייהו מפרש שפיר בסנהדרין [שם] מקרא ומסברא: **אין עדותן מתקיימת.** להתקבל בב"ד ואפי' ראו שניהם כאחד עד שיעידו שניהם כאחד בפני ב"ד. ופלוגתא אחריתי היא ולאו ר' יהושע בן קרחה קאמר לה ור' אלעזר ורשב"ג בפלוגתא דר"נ ורבנן פליגי: **ר' נתן אומר כו'.** וטעמייהו מפרש התם שפיר מקרא ומסברא: אמר

והאמר רבי יוחנן כו'. וגרסה לר"י דר' יוחנן עיקר דברי הכן משנה אימתמר (ג) והיינו דקאמר דברי הכל היינו רשב"ג ור' אלעזר דאיינו בעוררין והכי לא קא משני הכא ה"מ היכא דליכא חזקה דכשרות אבל היכא דליכא חזקה דכשרות לא אמר כדמשני בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עג.) גבי נאמנת חיה לומר זה כהן דאמתניתין דהכא קאי וא"ת כיון דאמתניתין דהכא קאי היכי פריך מיניה התם ובפ"ק דגיטין (דף ט. ושם) דלמא הא דקאמר ר' יוחנן אין ערער פחות משנים היינו משום דליכא עד אחד דמכשיר וי"ל דהגמ' ידע דר' יוחנן מיירי כדמסיק דיצא עליו קול שהוא בן גרושה ואמ"כ בא עד אחד דמכשיר להסיר הקול ואתו בי תרי כו' ובכה"ג אמר רבי יוחנן דאין (ד) פחות משנים ואע"ג דעד אחד שהכשיר והקול כליתנהו דמי שהרי העד גרוע מן הקול אם לא החזקה שהרי הקול פוסל (ה) והעד אינו פוסל (ו):

אין ערער פחות משנים. לא בא לאפוקי אלא עד אחד אבל קול פוסל כדמסקינן:

ונפק עליה קלא ואחתיניה. לאו דוקא אחתיניה אלא כלומר ממילא ידע דאי דוקא אחתיניה אמאי אסקיניה והא איכא זילותא דב"ד וליכא למימר ליכא זילותא אלא כשהורידו ב' פעמים דבשמעתתא מוכח דאפי' בחדא זימנא איכא זילותא ל"ג הורדה גמורה קאמר וליכא זילותא דב"ד אלא היכא דהורידוהו על ידי עדות אבל בהורדה שע"י הקול ליכא זילותא: **ואתא** חד מהדא ואסקיניה. ואע"ג דאמרינן בפרק המגרש (גיטין דף פט. ושם) דלא מבטלין קלא גבי גרושה לכהן משום דאית ליה תקנה אבל הכא דאי לא מסיקנא ליה פסול לעולם מבטלין אי נמי בתרומה דרבנן הקילו (ז): **אנן** מסקינן ליה. דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דמוחזק לן דאביו כהן הוא ותימה דאמרינן בפרק האומר בקידושין (דף סו.) גבי ינאי המלך ויבוקש ולא נמצא היכי דמי אילימא דתרי אמרי אישתבאי ותרי אמרי לא אישתבאי תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ואמאי לא נמצא והשתא מאי קא פריך אדרבה אית לן למימר אוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה ואוקי ינאי אחזקת אמו דלא אישתבאי ופירש התם בקונט' דחזקת האם לא מהניא להכשיר את ינאי לפי שאין עדים באין לפסול את האם לכהונה אלא להעיד על ינאי ואין נראה לר"י דלמה לא יועיל חזקת האם לבן הואיל ואינו יכול להיות שתהא האם כשרה אם לא יהיה הבן כשר ועוד דהכא אע"ג דעל הבן מעידים לפסלו מהניא ליה חזקת האב להכשירו ונראה לר"י דהיינו טעמא משום דמסקינן בפ' ד' אחין (יבמות דף לא. ושם ד"ה תרי) דכל תרי ותרי הויא ספיקא דרבנן והאם נמי הוי ספיקא דרבנן והכי פריך התם קמוך אהני דנהי דמדאורייתא אמרי' אוקי תרי בהדי תרי ואוקי איתתא אחזקה מ"מ מדרבנן יש לפוסלה והכא לענין תרומה דרבנן הקילו להתירו בה בתרי ותרי ולאוקמיה אחזקיה והא דאמר לעיל שנים אומרים מת וז' אומרים לא מת כו' אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא אע"ג דתרי ותרי ספיקא דרבנן היא ומדאורייתא אית לן לאוקמה אחזקה דהויא אשת איש והיה לה לצאת אע"פ שנשאת לאחד מעדיה אור"מ לתתיא חזקה דדייקא ומנסבא ומרעה חזקת אשת איש ואם תאמר כי איכא ב' עדים לא דייקא דליכא חומר בפופה כדאמר בהאשה רבה (שם דף פז: ושם) נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו ומפרש התם דהיינו שנשאת בעדים וי"ל הואיל ומכחישים זה את זה איכא חומרא אם תעמוד תחת בעלה בטענת ברי שלה וא"ת ב' אומרים נתגרשה וז' אומרים לא נתגרשה אמאי לא תצא בנשאת ואח"כ באו עדים הא לא דייקא דדוקא בנת הוא דדייקא שיראה שמא יצא וידעו הכל שלא מת ואינה נאמנת לומר נתגרשה דשלא בפני בעלה מעיזה ומעיזה ועוד היכא דאיכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה וי"ל לענין הכי דייקא ומרע' חזקה אשת איש דלעולם יראה שמא יחזמו לו יפסלוס בגזלנות וא"ת למאי דלא ידע דבאומר ברי לי איירי מאי קאמר היא גופא באשת תלוי קיימא ה"ל למימר בחטאת קיימא וי"ל דפריך אפילו נאמר דתרי ותרי הוה ספיקא דאורייתא כדפי' בפ' ד' אחין (שם דף לא. ד"ה אי) מ"מ באשת קיימא ואין להאריך ובכתובות (דף כו: ד"ה אמנן) פירשתי: אמאי

מסורת הש"ס

ב) כתובות דף כו. קדושין דף עג: גיטין דף ט., ג) [לקמן דף קסה: גיטין דף נ.:] סנהדרין דף נ. כתובות דף כו: [תוספתא סנהדרין פ"ה], ג) [וע"ע תוס' כתובות כו.], ד) [וע"ע תוס' כתובות כו: ד"ה ואסקיניה].

הגהות הב"ח

(ה) גב' ואמר לכהן גמור הוא כל"ל וכן בסמוך: (ב) רשב"ם ד"ה דחיישינן לזילותא וכו' ובכשיו יעלו והו ויבטלו וכו' להבנים את הקול וכו' בכנגל קול מעלה בעלמא כל"ל והר"ש עם ד"ה דר' אלעזר וכל הענין כ"ל ר' אלעזר במקום ר' אליעזר: (ג) תוס' ד"ה והאמר וכו' אימתי והא דקתמר: (ד) בא"ד דאין ערער פחות משנים:

מוסף רש"י

והאמר ר' יוחנן כו'. לא מיתפרש היכא (גיטין ט.). ונפק עליה קלא. קול בעלמא ולא עדות (כתובות כו.). ואחתיניה. מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר, שמעלה הוא לכהונה (שם). ואסקיניה. דבמקום קול הוי חד מהימן (שם). ודכולי עלמא. בין לר' אלעזר בין לר"ש, מצטרפין. שני עדים המעידים זה שלא בפני זה בשאר עדיות (שם). לזילותא דבי דינא. שהורידוהו שני פעמים ובכשיו יעלוהו ויבטלו דבריהם, והיינו דקתמר ר"א דמאחר שהורידוהו ע"פ עד העוררין אין מעלין ע"פ עד זה השני אע"פ שיש לצרפו עם האחר (שם). אפילו בתרי. אמו בהדי הדדי בפעם שניה לר"א לא מסקינן ליה (שם). ואין עדותן מתקיימת. להתקבל בב"ד ואפילו ראו שניהן כאחד, ופלוגתא אחריתי היא ולאו ר' יהושע בן קרחה קאמר לה, ור"א ור"ש בפלוגתא דר' נתן ורבנן פליגי (שם).

עין משפט נר מצוה

לג א ב מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' כ"ו עיז סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סי' ג סעיף ז:

לד ג מיי' פ"ד מהלכות עדות הלכה ב סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף ו:

לה ד מיי' שם הלכה ד ופ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה עז סמג שם טוש"ע שם ס"ע ועוש"ע אה"ע סי' ג' סעיף ז:

רבינו גרשום

והאמר ר' יוחנן אין ערער פחות משנים והיכי אמר ר' אלעזר דהיכא דאיכא ערער חד אין מעלין. לא הכא במאי עסקינן דמאי ביניהו כגון דמחזיק לן כו' דכולי עלמא מצטרף לעדותן דקמא ודבתרא דמכשרי ליה אע"ג דלא אתו בהדדי: חיישינן לזילותא דבי דינא דהורידוהו מן הכהונה. והואיל דליכא אלא חד סהדא דאתי באפי נפשיה לא מסקינן ליה דאין מעלין לכהונה על פי עד אחד הואיל דאיכא עוררין ורשב"ג סבר דמסקינן ליה ולזילותא דבי דינא דאחתיה לא חיישינן הואיל דאיכא תרי סהדי אע"ג דלא אתו בהדדי. ורב נחמן משום הכי עבד עובדא דלא חיישינן לזילותא דבי דינא משום דס"ל כרשב"ג דאמר משום ר"ש הסגן. אי הכי דפליגי דחיישי' לזילותא דבי דינא מאי איריא עד אחד דאתי באפי נפשיה אפי' אתו תרי בחדא כיון דאחתיניה חיישי' לזילותא דבי דינא ולא מסקינן ליה. עד שיראו שניהם כאחד שאם תעיד אחד אני ראיתי פלוני לוה מפלוני מנה ואח"כ תעיד אחר אני ראיתי פלוני לוה מפלוני מנה אין עדותן מצטרפת עד שיראו ב' העדי' כאחד שלוה מנה דדלמא אמנה דקא מסהיד האי לא מסהיד האי דשמא פרע לו ושוב לוה ממנו. ר' יהושע בן קרחה אומר אפי' בזה אחר זה הואיל ועדות אחת הן מעידין וביום אחד ושעה אחת: ואין עדותן מתקיימת בבית דין. שאם אמר אחד אני ראיתי עדות זה וחבירו שם היה ולמחר בא חבירו והעיד כן אין מצטרפין עד שיעידו שניהם כאחד: ר' נתן אומר וכו'. דר' אלעזר סבירא ליה כרבנן דהואיל שלא באין שני עדים הללו בבת אחת להעיד על כהן זה אין עדותן מצטרפת ורשב"ג סבר כר' נתן דמצטרפין:

ורשב"ג סבר ערער תרי [ו]והאמר רבי יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים אלא ערער תרי והכא במאי עסקינן [א]כגון דמחזקינן ליה באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר דכהן [ו] הוא ואסקיניה ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה וחלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר דכהן הוא ודכולי עלמא מצטרפין עדות והכא במיחש לזילותא דבי דינא קא מיפלגי ר' אלעזר סבר כיון דאחתיניה לא מסקינן ליה חיישינן לזילותא דבי דינא ורשב"ג סבר [ב]אנן אחתיניה ואנן מסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן מתקיף לה רב אשי אי הכי מאי איריא חד אפי' בתרי נמי אלא אמר רב אשי דכולי עלמא לא חיישינן לזילותא דבי דינא והכא בלצרף עדות קא מיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי [ג]דתניא לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהן כאחד ר' יהושע בן קרחה אומר [ד]אפי' בזה אחר זה אין עדותן מתקיימת בבית דין עד שיעידו שניהם כאחד ר' נתן אומר [ד]שומעין דבריו של זה היום ולכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו: ההוא דאמר לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבינתה והא שטרא אמר

אמאי קא סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא. תימה דליהמניה במיגו דלי בעי אמר שטרא מעליא הוא ותירץ ר"י בר' מרדכי דלא אמרי' מיגו להוציא ממון (כ) ומה שהוא מוחזק בקרקע אינו כלום דקרקע בחזקת בעליה קיימת כיון שאין לו שטר ולא חזקה אלא בדברים בעלמא שאומר שטרא מעליא הוה לי ואירכס ולא אמרי' מיגו אלא להחזיק ממון שיכול לפטור עצמו ע"י מיגו אי נמי אם יש לו שטר או חזקה וזה בא לסקול ראייתו אז זה יכול לקיימו ע"י מיגו כמו קמי דידי זבנה מינך מיגו דלי בעי אמר מינך זבינתיה ואכלתיה שני חזקה ואין נראה לר"י מדלא מפרש טעמא הכי בהדיא משמע דלאו משום הכי הוא ונראה לר"י דטעמא דרב יוסף דלא אמרי' מיגו הכא כיון דליתא ליה הכא מיגו אא"כ שקר תחלה שהולכך לשקר תחלה ולומר והא שטרא א"נ משום הכי לא אמרי' הכא מיגו משום דהוי מחזר וטוען דמעיקרא טוען והא שטרא ועתה מחזר בו ומודה דחספא בעלמא הוא אלא שטרא מעליא הוה ליה (ד):

והלכתא כוותי' דרבה בארעא. רבינו שמואל פירש דמספקא ליה כמאן הלכתא וצריך לדחוק ולפרש ונחלק בין ספיקא דתרי ותרי לספיקא דדינא דהא דלא אוקמה בחזקת מרה קמא כמו בנכסי דבר שטיא דאמרי' (כתובות דף כ.) אוקי תרי בהדי תרי ואוקי נכסי בחזקת בר שטיא התם הוו תרי ותרי כמאן דליתנהו דמי ואוקמי' ארעא בחזקת מרה קמא אבל הכא דמספקא לן דינא כמאן התם לא שייך כולי האי למימר אוקמה אחזקת מרה קמא ומוציא מיד המוחזק ודומק הוא ועוד דהילכתא משמע לגמרי פוסק כרבה ולא מספק אפי' עבד כרב יוסף בדיעבד לא עבד ונראה לר"י דהיינו טעמא דהלכתא בארעא כרבה וכרב יוסף בזוזי משום דאמרי' מיגו לאוקמי ממונא ואית לן לאוקמי ארעא בחזקת מרה דקיימא השתא ובהכותב (כתובות דף פה. ושם) דאמר מיגו דיכולי למימר לא היו דברים מעולם יכלי למימר הני סיטרא מינהו אף על גב דמיגו להוציא לא אמרינן שאני התם דאיכא שטרא.

נפק עליה קא דקא אביי ארעא דיתמי. פירוש יצא הקול שהוא של יתומים אבל אין לפרש דיצא הקול דמתחלה היה של אביהם אבל עכשיו לא היו יודעין דא"כ הוה מצי למימר לקוחה היא בידי אמור

אמר ליה שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא אינקיט האי בידאי כל דהו אמר רבה מה לו לשקר אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא אמר ליה רב יוסף אמאי סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא ההוא דאמר לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך והא שטרא א"ל שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא אינקיט האי בידאי כל דהו אמר רבה מה לו לשקר אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא א"ל רב יוסף אמאי קא סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר רב אידי בר אבין הלכתא כוותיה דרבה בארעא והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי הלכתא כרבה בארעא דהיכא דקיימא ארעא תיקום והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי דהיכא דקיימי זוזי לוקמי: ההוא ערבא דאמר ליה ללוה הב לי מאה זוזי דפרעתי למלוה עילוך והא שטרא אמר ליה לאו פרעתיך אמר לאו הדרת שקלתינהו מינאי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מאי שלח ליה אביי מאי תיבעי ליה הא איהו דאמר הלכתא כוותיה דרבה בארעא והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי דהיכא דאוקמו זוזי לוקמו והני מילי דא"ל הדרת אוזפתינהו מינאי אבל א"ל הדרתינהו ניהלך מחמת דהוו שייפי וסומקי אכתי איתיה לשעבודא דשטרא רבא בר שרשום נפק עליה קלא דקא אכיל ארעא דיתמי א"ל אביי אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה ארעא במשכונתא הוה נקיטנא מאבוהון דיתמי והוה לי זוזי

עליו הרמיה. וגבי זוזי שהלוה מוחזק ולא בעל השטר למרינן יציא בעל השטר ראיה ויטול דהיכא דקיימא ארעא תיקום ולא נוליא מספק וכן זוזי היכא דקיימי לקיום וכן הלכה. ואע"ג דפסקינן הלכה כרב יוסף בשאר ענין ומתלה (לקמן דף קיד:) מכלל דבכולי גמרא הלכה כרבה ולא כרב יוסף והכא פסקינן הלכה כרב יוסף לא קשיא דהא בהך פלוגתא נמי פסקינן כרבה: **דפרעתי למלוה עילוך.** כגון ערב קבלן א"נ כגון שאמר המלוה בשעת ההלואה ממי שארצה אפרע: **והא שטרא.** שטר שהיה לו למלוה עליך והחזירו לי לפי שפרעתי מובו והרי אתה משועבד לי בשטר זה כמו שהיית משועבד לו: **אמר.** ליה לערב וכי לא פרעתיך בתמיה: **לאו הדרת ושקלתינהו מינאי.** וכמי שלא פרעת דמי ולוה לא הודה לו בכך: **כה"ג מאי.** דלא דמי כל כך לשטר מלוה דלעיל דפסקינן כרב יוסף דהתם מודה היה בעל השטר ששטר אמר היה לו ונאבד ולקח את זה להיות בידו לזכות ואותו מזויף הוא ממש דלא נכתב על מלוה (ה) זה הלכך הפסיד דהיכא דקיימי זוזי תיקום אבל הכא לא היה לערב שטר אחר מעולם כי אם זה והלכך אע"ג דפרעתינהו כיון דהדר שקלתינהו כאילו לא פרעתינהו דמי וחייב לפרעו או דלמא מ"מ מודה הוא שפרעו וקיימא לן (ו) שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו והאי שטרא חספא בעלמא הוא: **אלא ליה אביי והא אם הוא דאמרת הלכתא כוותיה דרב יוסף כוזוי.** שמעינן מהכא דשטרא זייפא דאיירי בה רבה ורב יוסף לאו זייפא ממש דהוא שקר וכי זייף וכתב בכה"ג לדברי הכל ואפי' לרבה פסול הוא אלא כה"ג כגון שטר פרוע שנמחל שעבודו או כגון שטר אמנה שלא ניתן ליכתב וכיולא בהן פליגי רבה ורב יוסף ואביי משוה ליה להאי שטרא דשטרא דאיירי ביה רבה ורב יוסף ואמר כיון דמודה הערב (ז) דפרע אלא הדר ושקלינהו להנהו זוזי אע"פ שהשטר ביד הערב לא ממיינינן לוה לשלומי כן פי' ר"ח. ולי נראה דה"ה לזייפא ממש. וקפסיק גמרא ואזיל: **וה"מ.** דאמרינן היכא דקיימי זוזי תיקום ולא מיחייב לוה לפרוע לערב היכא דטעין ערב כדאמר לעיל דאמר פרעתינהו אבל הדר יוסתינהו מנאי דערב גופיה מודה שהשטר שבידו נמחל שעבודו: **אבל.** אי טעין ערב אני החזרתי לך אותם מעות עצמן משום דהוו שיפי ניסוף צורתן ולא היו יוצאין בהוצאה כמו הסף מטבע של חבירו (ב"ק דף לח.): **וסומקי.** הללו נחשתן יותר מדאי נמצא שעדיין לא פרעו: **אכתי איתיה לשעבודא דשטרא.** וכאילו טעין לא פרעתני דמי: (י) **שרשום נפיק עליה קלא דקאכיל ארעא דיתמי.** כדמפרש לקמיה דבמשכון היתה אצלו עד עכשיו שכלו שני משכנתא והלכך נפק עליה קול של עדות אמת דמהשתא אכיל ארעא דיתמי: **משכנתא. גבאי מאבוהון הוה.** במשכנתא דסורא דכתבי הכי במשלם שניא אלין מיפוק ארעא דא בלא כסף (לקמן לה:) ובימי אביהם אכלתיה שני חזקה:

זוזי

מסורת הש"ס

(א) [לעיל דף לא. וש"נ], (ב) [ב"מ ג.], (ג) [כתובות פה.], (ד) [ועי' תוספות ב"מ ב. ד"ה וחכ],

גליון הש"ס

גמרא אמר רבה מה לי לשקר. עיין בב"מ דף ב ע"א תוס' ד"ה וחכ ודף קנט ע"א תוס' ד"ה והא: **תנים** ד"ה **והלכתא** כו' **ונוציא** מיד המוחזק. עיין לקמן דף מא ע"א בהשב"ם ד"ה מיסיגין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי בעי אמר שטרא כל"ל ותיכף ליה נמחק: (ב) שם אמאי קא סמכת: (ג) שם ההוא דאמר ליה לחבריה: (ד) שם זייפא הוא מיהו: (ה) שם אמר ליה לאו הדדת: (ו) השב"ם ד"ה נחיש וכו' שלא ישמע: (ז) ד"ה אמאי וכו' דכיון דאודי: (ח) ד"ה כה"ג מאי וכו' מלוה זו הלכך: (ט) ד"ה שלח ליה וכו' דמודה הערב דאיפרע אלא: (י) ד"ה רבא בר שרשום נפיק: (כ) תוס' ד"ה אמאי וכו' ממון מוחזקתו דמה שהוא מוחזק:

זוזי אחריני גביה. שנתחייב לי שמין משכון עליהן ואמרי לאחר שכלו שני משכנתא אם אחזיר הקרקע ליתומים ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם צריך אני לישבע דאמור רבנן הבא ליפרע כו' ואע"פ שיש בידי שטר חוב מחייבני שבועה: **אכבשה.** תעליס אותה: **לקוחה היא בידי.** דהא אכלתיה שני מזקה בחיי אבוהון: **מהימננא.** כלא שבועה דמין נשבעין על הקרקעות ג) ועוד דחזקת שלא שניס במקום שטר קיימת: **אמר ליה.** אביי הא דחשבת בדעתך דאי בעינא טענינא לקוחה היא בידי כיון דידיעה מילתא דמשכנתא (ו) איתנחית בה לא מצית למיטען לקוחה היא בידי דהא קלא ערעא דיתמי היא קלא ועדות דארעא דיתמי היא דהשתא שלימו שני משכונתא וכיון דידעת דאית קלא עלך דארעא דא משכנתא היא גבך ולא לקוחה אין לך מחאה גדולה מזו והיה לך להזהר בשטרך הלכך זיל הדר ארעא ליתמי השתא וכי גדלי יתמי שיהו בני מיעבד מצוה דהיינו מבן שלש עשרה שנה ואילך דהוי חייב במצות אשתעי דינא בהדייהו על שטר חובך שיש לך על אביהם תשבע ותיטול כדין הבא ליפרע מנכסי היתומים דכל זמן שהם קטנים אין יורדין לנכסיהם לגבות מהן כדאמרינן בערכין בפרק שוס היתומים (דף כב.) אין מזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן וכדפסיק התם [שם:] רבא הלכתא אין מזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נותנין הלכך ממתינין להם עד דגדלי דהיינו מבן י"ג שניס ואילך כדמוכח התם. והא דאמרינן בפ' מי שמת (לקמן דף קנו.) ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' ה"מ שמוכר לצורך הולאתו אבל לפרוע חוב אביו בית דין מוכריס מבן י"ג ואילך. ואי נמי מלוה על פה היא כי גדלי לישתעי דינא בהדייהו וישבע ויטול כדאמר רב פפא בשמעתא בתרייתא דמכילתין [קנו.] הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין והני מילי שיש עדים שהלוהו וישבע שלא פרעו ויטול: **אתא ההוא גברא אמר אנא קריביה טפי.** ומתוך שלא נודע מי קרוב יותר החזיק אותו האיש בקרקע לפי שהיה אצלם יותר כדאמר רב נחמן לקמיה [לד:] גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי כל דאליס גבר: **לסוף.** שנה או שנתיים: **אודי ליה.** ההוא מחזיק לרב אחדי בר אבין: **אוקמה רב חסדא בידיה.** דרב אחדי: **א"ל.** רב אחדי לרב חסדא: **לחדר לי.** ההוא גברא פירי דאכל מההוא יומא עד האידנא מן היום שמת קרובי שאכלם שלא כדין: **אמאן קסמכת.** לזכות באילן: **אהאי.** אהודאת פיו שמודה עכשיו שאתה קרוב יותר והא איהו אמר עד השתא אנא קריבנא טפי ואכל פירות בדין כל דאליס גבר וזה שמודה עכשיו הרי הוא כנותן לך (ז) את האילן מדעתו אף על פי שלא זכית בו מן הדין: כיון

אמור רבנן הבא ליפרע בו'. תע"פ שאף בשבועה לא היה יכול ליפרע מהם עד שיגדלו כדקאמרינן ולכי גדלי אישתעי דינא בהדייהו לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה ונראה דרבא בר שרשום סבר כרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש (מ) טעמא בשילהי מכילתין (דף קעד.) טעמא דאין מזקקין לנכסי יתומים משום צרי דאי כרב פפא דמפרש משום דפריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו א"כ אפילו יהא אמת כדבריו לא היה יכול לעכב להם הקרקע בחובו כיון דלאו בני מיעבד מצוה נינהו וכדרב הונא נמי פסקינן התם: **אכבשיה** לשטר **משכנתא ואוכלה שיעור זוזי.** דוקא משום דכבש לשטר משכנתא מצי למימר לקוחה היא בידי דלא היה ידוע דבתורת משכנתא אתא לידיה דאי הוו ידעי דמעיקרא בתורת משכנתא אתא לידיה לא היה טוען רבא בר שרשום שיכול לומר לקוחה היא בידי מידי דהוה אאומן ואריס דאין לו חזקה בשדה אריסותו כיון דידוע דמעיקרא בתורת אריסותא אתו לידיה וכן דברים העשויין להשאיל ולהשכיר וגזלן (ע) דמעיקרא ידעינן דגזל שדה זו דאין לו שום חזקה: **מיגו דאי בעי למימר לקוחה היא.**

ותימה מאי דעתיה דרבא בר שרשום דאפילו אי טענין לקוחה היא בידי שבועת היסת לעולם צריך דהכי דאין נשבעין על קרקעות מדאורייתא מדרבנן נשבעים כמו שדקדק רב האי גאון מההיא דהכותב (כתובות דף פז.) הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרוע לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא אמר רבא שתי תשובות בדבר כו' ועוד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלמא דמדרבנן נשבעין וה"ה שבועת היסת דמ"ש ויש לומר דאין נשבעין שבועת היסת אלא היכא דטענין בדי אבל הכא לאו טענת בדי הוא שאין ודאי ליתומים שקרקע זו אינה לקוחה בידו הלכך אי הוה טענין לקוחה היא בידי לא הוה צריך שבועת היסת:

לקוחה היא בידי לא מצית אמרת. אף על גב דאי הוה אמר לקוחה היא בידי הוה נאמן מ"מ לא הוי מיגו והכי פירושו דלא מצית אמרת לא היית יכול להעיז פניך ולומר כן כיון דנפק קלא ואין כאן מיגו וכענין זה יש בפרק שני דקדושין (דף נ.) ומה אם ילדה לומר מזיד הייתי לא משוי נפשיה רשיעא פי' אינו אומר ברצון מזיד הייתי ואין כאן מיגו אבל ודאי אם אמר מזיד הייתי פשיטא דמהימן: **קריביה** דרב אחדי שבק דיקלא. אי לא גרסינן אלא שבק דיקלא ל"ל שלא היו לו בנים והקרוב יותר יורשו ואי גרס לקריביה יש לומר שהיו לו בנים להכי אילטריך ליה למימר דיקלא לקריביה: **ה"ג** לסוף אודי ליה. ולא גרים דאיהו קרוב

זוזי אחריני גביה ואכלתה שני משכנתא אמינא אי מהדרנא (ו) לה ארעא ליתמי ואמינא דאית לי זוזי אחריני גבי (ב) דאבוכון אמור רבנן (ג) הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה (ג) אלא אכבשיה לשטר משכנתא ואוכלה שיעור זוזי (ד) דמיגו דאי בעינא אמינא לקוחה היא בידי מהימנא כי אמינא דאית לי זוזי גביכו מהימננא א"ל לקוחה (ד) בידי לא מצית אמרת (ד) דהא איכא עלה קלא דארעא דיתמי היא אלא זיל אהדרה ניהלייהו וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו: קריביה דרב אידי בר אבין שכיב ושבק דיקלא רב אידי בר אבין אמר אנא קריבנא טפי (ה) והאהוא גברא אמר אנא קריבנא טפי (ז) לסוף אודי ליה דאיהו קריב טפי (ח) אוקמה רב חסדא בידיה א"ל (ט) ליהדר לי פירי דאכל מההוא יומא עד השתא אמר זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא אמאן קא סמיך מר אהאי הא קאמר דאנא מקרבנא טפי אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא כיון

טפי אלא לא היה רוצה לחלוק עם רב אחדי ונתן לו הדקל בחנם ולא בשביל שהיה קרוב יותר ומשום הכי קאמר רב חסדא הא איהו דאמר אנא קריבנא טפי שמרצונו נתן לך ולא בשביל שאתה קרוב יותר ואביי ורבא סברי כיון דאודי אודי (י) ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב ולשון אודי לחזק הוא וכן סברת אביי ורבא ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב טפי והיה טוען (כ) דלא אכל פירות ולרב אחדי היו לו עדיס שאכל והא דקאמר איהו קאמר אנא קריבנא טפי פירוש מעיקרא והואיל וכן השתא נמי מהימן במאי דאמר שלא אכלה במיגו שלא היה מודה וס"ל דאמרינן מיגו במקום עדיס כדנסמוך דא"כ הוה ליה למימר הא איהו (ל) אמר לא אכלתי ואי בעי אמר אנא קריבנא טפי ועוד א"כ הוה ליה לאסוקי נמי הכא בהאי לישנא כדמסיק בסמוך אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא [מה לי לשקר במקום עדיס לא אמרינן] וגירסת ר"ח נראה לר"י עיקר דלא גרים לסוף אודי ליה אלא גרם לסוף אייתי סהדי דאיהו קרייביה ולא גרם קרוב טפי שלא היו מעידים שרב אחדי קרובו היה טפי מההוא גברא אלא היו מעידים שרב אחדי קרובו היה וההוא גברא לא היו מכירים אם הוא היה קרובו או לאו ולא היה לו שום עדי קורבה ואפי' (מ) גרם טפי מצינו לפרש טפי מכל אותם שהיו העדים מכירים לכך אוקמה רב חסדא בידיה דרב אחדי דהוי רב אחדי ואלאי וההוא גברא ספק והיה רב אחדי תובע גם הפירות כיון שהודה שאכל ורב חסדא פטר ליה במיגו דאי בעי אמר לא אכלי כי אמר נמי אכלי ודידי אכלי מהימן (נ) ורבא ואביי סברי כיון שאכל פירות ואודי חייב לשלם ולא מהימן במיגו הואיל והקרקע יולא מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו ולא"ת והא לקמן (דף לד.) אמרינן אי דמיא (מ) לרבי אבא לחד שהדא ולתרתין שנין ולפירי דכשמודה שאכל פירות ואיכא חד שהדא שחייב לשלם מתוך שאינו יכול לישבע אבל אי איכא חד שהדא לא היה חייב לשלם ואמאי נימא כיון שהקרקע יולא מתחת ידו גם הפירות ישלם וי"ל דהתם מיירי שאומר שאכלה שלא שניס והעד אינו מעיד אלא משניס דהתם ודאי אי לא הוה חד שהדא פשיטא דפטור אע"פ שהקרקע יולא מתחת ידו דאי מהימן במאי דאמר דאכלה שלא שניס לא היה לנו להוציא הקרקע מידו כיון דאכלה שני חזקה ואיכא למימר דנאמן לו שאכלה שלא שניס אבל לא נאמין שלקחה אלא בגזל אכלה כדאמרינן בהמזקין (גיטין דף נד: ושם) דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה דלא דמי דהתם (ע) ד)(אף על פי שספר תורה) כיון שהוא ביד לוקח כאילו יש עדיס שנכתבו לשמן (פ) מ"מ מפסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום:

ואי

ו) כתובות דף פז. [לעיל ה: ע"ש תוס' ד"ה אע"ג ניתנין לד:]. ב) [ועי' שטמת הרי"ף והגלא"ן]. ג) [שבועות מב:]. ד) רש"ל מת"ז.

גליון הש"ם

רשב"ם ד"ה לקוחה היא בידי בו' דאין נשבעין על הקרקעות. עיין לקמן דף קכח ע"ל כרשב"ם ד"ה לגוזר:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מהדרנא ארעא כ"ל ותיבת לה נמחק: (ב) שם גבי אבוכון כ"ל ותות ד' נמחק: (ג) שם אלא בשבועה אכבשיה לשטר משכנתא בידי ואוכלה שיעור זוזי וחי כ"ל ותיבת אלא נמחק: (ד) שם לקוחה היא בידי: (ה) שם אנא קריבנא טפי אתא ההוא גברא: (ו) רשב"ם ד"ה א"ל אחדי וכו' דמשכנתא את נחית וכו' אין ב"ד יורדין וכו' כי גדלי יתמי ליתמי וכו' שיש עדיס שהלוהו וישבע. נ"ב נראה מכאן דאפי' מת מוך הזמן לא גבי מיתומים קטנים כלא שבועה דכיון שהם קטנים מחייבין טפי לגרר וכך היא דעת ר"י בפ"ק סוף דף ה' בד"ה ואפי' מימתי וכ"כ בהגהת אשירי שם אבל מאשירי בפ"ק סימן ע' תולק על זה אלא דאפי' מיתומים קטנים גבי מת מוך הזמן לא מחייבין לגרר מוך הזמן וכך היא דעת רוב הגאונים וכבי נקטינן: (ז) ד"ה אהאי וכו' כמותן לך עכשיו את כאילן: (ח) תוס' ד"ה אמור וכו' דמפרש בשילהי כ"ל ותיבת טעמא נמחק: (ט) ד"ה אכבשיה וכו' ונוכן דידעי' דמעיקרא גזל שדה זו: (י) ד"ה ה"ג לסוף וכו' אודי דמסתמא: (כ) בא"ד שלא אכל פירות ולרב אחדי היו לו עדיס שאכל וקאמר רב חסדא הא איהו קאמר אנא קריבנא טפי: (ל) בא"ד הא איהו דאמר וכו' ועוד דהוה ליה למיפרך ולאסוקי נמי כ"ל ותיבת ס"ל נמחק: (מ) בא"ד ואפילו אי גרס' טפי: (נ) בא"ד מהימן ואביי ורבא סברי: (ס) בא"ד אי דמיא הא דרבי אבא לחד: (ע) בא"ד דלא דמי דהתם בספר תורה כיון כ"ל ותיבת אע"פ נמחק: (פ) בא"ד ומכל מקום:

לט א מי' פי"ד מהל' מלוה הלכה ח סמג עשין פד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף יח:

מ ב מי' פי"ד מהלכות טוען הלכה ח ועיין בהסגות ובמגיד משנה סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמט סעיף כח:

מא ג מי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף כ וסעיף כב ומי' קנ סעיף ח ועי' שם:

מב ד ה מי' שם סע"ו הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי קנט ס"ד:

רבינו גרשום

וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו משום דאי דקאמרת הבא ליפרע מנכסי יתומים (קטנים) לא יפרע אלא בשבועה מיתומים גדולים קאמר אבל מנכסי יתומים קטנים אפילו בשבועה לא יפרע דהכי קיי"ל אין מרציאין מנכסי יתומין אלא ח) לאכילת רבית: לסוף אודי ליה ההוא גברא דתפיס דלא הוי קריב ליה כותיה. א"ל רב חסדא והו שאומרים וכו' אמאי קא סמך מר אמלתיה דהאי דמודי ליה השתא. בזמן דהוי אכיל להו לפירי הוה קאמר דאנא קריבנא טפי ובדין אכל ולא מהדר לך דמי פירי. ואביי ורבא לא סבירא להו דרב חסדא אלא כיון דאודי אודי:

ח) נראה ל"ל אא"כ היסה רבית אוכלת בהן (והוא כענרכין דף כב ע"א):